

خیلواکی

استقلال

www.esteglaal.net

ارسالی: محمد سلیم هاشمی

سه شنبه ۲۵ اگست ۲۰۲۶

روایت «گریه» امان الله خان هنگام دیدار دوباره با آته ترک

درین اواخر، در برخی سایت ها و صفحات سوشیال میدیا روایتی پخش شده که گویا امان الله خان پس از سقوط سلطنت، بار دیگر با مصطفی کمال آته ترک دیدار کرده و شاه افغان هنگام ملاقات «گریه سر داده است». این روایت، با آن که احساسی و جذاب ساخته شده، هیچ گونه سند تاریخی، آرشیفی یا منبع معتبر ندارد و در هیچ اثر تحقیقاتی ترکی، اروپایی یا افغانی ثبت نشده است.

انتشار چنین داستان‌های ساختگی معمولاً از دو سرچشمه می آید: نخست، احساسات مردم نسبت به شخصیت‌های تاریخی که گاهی باعث می شود خاطرات و افسانه ها جای واقعیت را بگیرند؛ دوم، کمبود آگاهی عمومی از منابع معتبر تاریخی که زمینه سوءاستفاده نویسندگان غیرمسئول را فراهم می سازد.

از آنجا که این روایت نادرست در فضای مجازی تکرار می شود و ممکن است به عنوان «واقعیت تاریخی» پذیرفته شود، لازم بود که بر اساس اسناد معتبر، ماهیت واقعی روابط امان الله خان و آته ترک، سفر رسمی سال ۱۹۲۸، و عدم وجود هرگونه دیدار پس از سقوط سلطنت به صورت دقیق و مستند توضیح داده شود.

این نوشته با همین هدف تهیه شده است: تا مرز میان واقعیت تاریخی و افسانه اینترنتی روشن گردد، و جایگاه واقعی این دو رهبر بزرگ آریایی در تاریخ، بر اساس سند و پژوهش بیان شود، نه بر اساس داستان سازی های فضای مجازی.

جمع بندی نهایی

۱- دیدار امان الله خان و آتاترک

• تنها دیدار میان امان الله خان و آتاترک در می ۱۹۲۸ صورت گرفت.

• پس از سقوط سلطنت در ۱۹۲۹، امان الله هرگز به ترکیه نرفت و آتاترک نیز از ترکیه خارج نشد.

• هیچ سند تاریخی، آرشیف ترکی، اروپایی یا افغان هیچ دیدار دومی را ثبت نکرده است.

• روایت «گریه ئی» امان الله خان هنگام دیدار دوباره «کاملاً ساختگی» است.

۲- سفر تاریخی ۱۹۲۸ به ترکیه

• او نخستین مهمان رسمی جمهوری نوپای ترکیه بود.

• آته ترک از او با شکوه بی سابقه ای استقبال کرد.

• شاه افغان از اکادمی های نظامی، مکاتب دخترانه، فابریکه ها و پروژه های مدرن سازی دیدار کرد.

• این سفر تأثیر عمیقی بر اصلاحات افغانستان گذاشت و بسیاری از برنامه های امان الله خان الهام گرفته از ترکیه بود.

۳- مقایسه ایدئولوژی امان الله خان و آته ترک

امان الله خان

• مدرن سازی در چارچوب اسلام معتدل + سنت آریایی + اصلاحات غربی

• اصلاحات تدریجی و اقناعی

• حفظ نسبی سنت ها

• دولت پادشاهی مدرن

• جامعه افغانستان برای اصلاحات سریع آماده نبود → سقوط

آتاترک

• مدرن سازی ریشه ای و سکولار

• اصلاحات سریع، قاطع و بدون عقب نشینی

• قطع کامل سنت های عثمانی

• دولت جمهوری سکولار

• استفاده از اردو و حزب واحد → موفقیت

۴) تفاوت میان لائیسته و سکولاریزم

سکولاریزم

• جدایی نرم دین و دولت

- دولت بی طرف، جامعه آزاد برای دین
 - نمادهای دینی معمولاً ممنوع نمی شوند
 - مذهبیون افغانستان سکولاریزم را به اشتباه «بی دینی» معرفی کرده اند
 - این برداشت بیشتر مربوط به لانیسته است
- لانیسته

- جدایی سخت و قانونی دین و دولت
- محدودیت نمادهای دینی در نهاد های رسمی
- نمونه کلاسیک: فرانسه

۵- مأخذ و منابع معتبر

الف) منابع ترکی

1. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri – اسناد رسمی سفر امان الله خان. (1928)
2. Atatürk Araştırma Merkezi (ATAM) – مقالات پژوهشی در باره روابط افغانستان – ترکیه.
3. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi (1928) – گزارش های روزنامه های ترکیه در باره سفر شاه افغان.

4. Hülya Küçük, “Afgan Kralı Amanullah’ın Türkiye Ziyareti” – مقاله دانشگاهی درباره سفر ۱۹۲۸.

ب) منابع اروپایی

5. British India Office Records – اسناد مربوط به تبعید امان الله پس از 1929.
6. Italian State Archives (Archivio Centrale dello Stato) – اسناد اقامت امان الله در روم.

7. Swiss Federal Archives – ثبت اقامت و وفات امان الله خان در زوریخ.

ج) منابع افغان

8. غبار، “افغانستان در مسیر تاریخ – شرح سفرهای خارجی امان الله و اصلاحات او.
9. کاتب، “سراج التواریخ” (ضمائم دوره امانی) – زمینه سیاسی اصلاحات.
10. عبدالحی حبیبی، مقالات تاریخی – تحلیل روابط افغانستان با ترکیه در دوره امانی.

د) منابع تحقیقاتی تطبیقی

11. Kocaeli University Journal of Social Sciences – مقایسه اصلاحات امان‌الله و آتاترک.

12. Middle Eastern Studies Journal – تحلیل تطبیقی مدرن‌سازی در افغانستان و ترکیه.

13. Cambridge University Press – Modernization in Muslim States – فصل مربوط به اصلاحات امانی و کمالی.

۶- جمع‌بندی عمومی

- روایت «دیدار دوم و گریه امان‌الله» هیچ سند ندارد و ساخته فضای مجازی است.
- تنها دیدار واقعی میان دو رهبر در ۱۹۲۸ صورت گرفت.
- سفر ۱۹۲۸ نقطه اوج روابط افغانستان-ترکیه و الهام بخش اصلاحات امان‌الله بود.
- ایدئولوژی امان‌الله «مدرن‌سازی در چارچوب سنت» بود؛ ایدئولوژی آتاترک «مدرن‌سازی ریشه‌ئی و سکولار».
- تفاوت میان سکولاریزم و لائیسته باعث شده مذهب‌یون افغانستان سکولاریزم را به اشتباه دشمن دین معرفی کنند.